

**MALİ MÜŞAVİRLER
MUHASEBECİLER BİRLİĞİ
DERNEĞİ**

Ankara Şube

Bülten



ÖZEL SAYI 3



**ASIM BEZİRCİNİN
KATLEDİLİŞİNİN 31. YIL
ANISINA**

YEREL SÜRELİ YAYIN
DERNEĞİN SÜRELİ YAYIN ORGANIDIR

Mali Müşavirler Muhasebeciler Birliği Derneği Ankara Şubesi Adına
Sahibi Ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

TEKİN GENÇ
GENEL YAYIN YÖNETMENİ

MUHİTTİN KILIÇ
YAYIN KURULU

TEKİN GENÇ
MUHİTTİN KILIÇ
PINAR KAYGISIZ
GALİP ERBEKTAŞ
ŞAMİL ŞAHİN
ESRA ÇİÇEK
ÇAĞLAR COŞKUN

YÖNETİM YERİ

Hanımeli Sokak No:12/16 Sıhhiye ANKARA

Tel: 0 312 231 4390 Faks: 0 312 231 4396

MAİL VE WEB ADRESİ

Ankara Şube

www.mmmbank.org.tr

mmmbdankara@gmail.com

www.facebook.com/mmmbdankara

ASIM BEZİRCİ ANISINA SAYGIYLA

2 Temmuz Utancın yıldönümüdür.

Tarihimize de kara bir lekedir.

Yüreğimizde dinmez sızıdır

Ne diyordu Ozan;

“ Kalbin varsa türkü yakarsın

Kalbin yoksa insan”

O gün, insanlık yandı.

O gün Asım Bezirci, Nesimi Çimen, Muhlis Akarsu, Metin Altıok, Behçet Aysan, Hasret Gültekin, Canlar, Gençler Yiğitler, Semaha Dönerler Katledildi.

31 Yıldır madımağın ateşi Sönmüyor....

TEKİN GENÇ

“Ölçülü Davranmayı, yanlışlıktan korkmayı, Belgeye dayanmayı, aklını kullanmayı, duyguculuğa kapılmamayı ve gerçekçi, düzenli, dengeli, tutarlı olmayı hesebe öğretti bana. Savunduğum ve uygulamaya uğraştığım nesnel, bilimsel eleştiri anlayışımın güçlenmesine yardım etti.

Az şey mi bu?”

Asım Bezirci

Asım Bezirci Biyografisi

(1927 Erzincan - 2 Temmuz 1993 Sivas),
Muhasebeci, Türk
yazar, eleştirmen, şair ve çevirmen.

Bezirci; deneme, eleştiri, inceleme, seçki, çeviri ve araştırma alanında birçok esere imza attı. Yazın ustalarının toplumsal bellekte kalmasını sağlayan monografi çalışmaları yaptı.

İlk yılları ve kariyeri

1927 yılında Erzincan'da doğdu.

İlkokulu Erzincan'da, ortaokul ve liseyi ise parasız yatılı olarak Erzincan ve Erzurum'da okudu. 1950 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu.

Aynı yıl Türkiye Sosyalist Partisi'ne üye oldu. Partinin yayın organı *Gerçek* gazetesinde çeviriler, incelemeler, "Apaçık-Dosdoğru" başlığında politik fıkralar yazmaya başladı. 1951 - 1956 yılları arasında üç kez toplam iki buçuk yıl hapis yattı. Bu dönemde çeşitli dergilerde *Halis Acarı* takma adıyla yazıları yayınlanan Bezirci çeviriler de yaptı. 1960'tan sonra kendi adıyla yazmaya devam etti.

Türk yazınının önemli dergilerinden *Yeni A, Dönem, Gelecek, Sanat Emeği ve Yazko Edebiyat* dergilerinin kurucuları / yöneticileri arasında yerini aldı. Birçok edebiyat ve sanat dergisinin yayın kurulunda, çevirmen ve yazar olarak bulundu. İkinci *Yeni* ve *Divan* edebiyatını eleştiren yazılar yazdı. Yakın arkadaşı Rıfat Ilgaz hakkında bir inceleme yayınladı. Bu kitabıyla Ferit Oğuz Bayır Düşün ve Sanat Ödülü aldı (1989).

Yaşadığı dönemin yazarları arasında en çok eser verenlerden biri olan Asım Bezirci'nin yazdığı, çevirdiği, derlediği, düzenlediği yayımlanmış kitaplarının sayısı 71'e ulaştı.

1979 yılında Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) yönetim kuruluna seçildi ve uzun yıllar sendikanın saymanlığını yaptı. Barış Derneği Onur Kurulu üyesi oldu. 12 Eylül Darbesi'nden sonra TYS ve Barış Derneği davalarından yargılandı.

Uzun dönem muhasebecilik yaptı ve bu meslekten emekli oldu.

Asım Bezirci, Sivas Katliamı sırasında Madımak Otelinde ölen 37 kişiden birisi olarak 2 Temmuz 1993'te 66 yaşında öldü. Ayrıca ölenler arasındaki en yaşlı insandı. Cenazesi 7 Temmuz 1993'te Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.

Ölümünün ardından eşi Refika Bezirci'nin hazırladığı *Bir Ben miyim Unutmayan?*, Atilla Birkiye'nin hazırladığı *Asım Bezirci'ye Saygı / Ağlatmayın Beni Derdim Büyüktür* ve Adnan Özyalçın'ın hazırladığı *Edebiyatın Kırk Ayaklı Karıncası Asım Bezirci* kitapları yayımlandı.

Eserleri

- *Çok Kapılı Oda* (1961)
- *Edip Cansever* (1961)
- *Günlerin Götürdüğü Getirdiği* (1962)
- *Bilimden Yana Sosyalizme Doğru* (1963)
- *Abdülhak Hamit ve Târik yahut Endülüüs Fethi* (1966)
- *Okudukça* (1967)
- *Orhan Veli Kanık* (1967)
- *Ahmet Haşim* (1967)
- *Nurullah Ataç* (1968)
- *Dünden Bugüne Türk Şiiri* (1968)
- *Metin Eloğlu* (1971)
- *On Şair On Şiir* (1971)
- *Seçme Romanlar* (Refika Taner'le birlikte, 1973)
- *İkinci Yeni Olayı* (1974)
- *Sabahattin Ali* (1974)
- *Nâzım Hikmet ve Seçme Romanlar* (1975)
- *Orhan Kemal* (Hikmet Altınkaynak'la birlikte, 1977)
- *Halk, Sosyalizm, Kültür ve Edebiyat* (1979)
- *1950 Sonrasında Hikayecilerimiz* (1980)
- *Seçme Hikayeler* (Refika Taner'le birlikte, 1981)
- *Pir Sultan* (1986)
- *Halkımızın Diliyle Barış Şiirleri* (1986)
- *Şairlerimizin Diliyle Barış* (1987)
- *Rıfat Ilgaz* (1988)
- *Deyimlerimizin Sözlüğü* (1990)
- *Temele Gül Dikenler* (1993)
- *Güle Dil Verenler* (1993)

Çevirileri

- *Halkın Ekmeği* (Bertolt Brecht) (A. Kadir ile birlikte)
- *Demokrasi, Barış, Sosyalizm* (Jean Jaurès)
- *Seçmeler* (Jean Jaurès)

- *Seçme Şiirler* (Paul Éluard) (A. Kadir ile birlikte)
- *Asıl Adalet* (Paul Éluard)
- *Varoluşçuluk* (Jean-Paul Sartre)
- *Sosyalist Açıdan Toplum, Sanat, Eleştiri* (Georgi Plehanov)
- *Sosyalizm ve Edebiyat* (Anatol Lunaçarski)
- *Felsefe Bilim ve Din* (Marcel Cachin ve Rene Maublanc)
- *Pyrrhus ile Cineas* (Simone de Beauvoir)
- *Diderot* (Andre Cresson)
- *Yeni Roman* (Alain Robbe-Grillet)
- *Üç Hikâye* (Gustave Flaubert)
- *Belâh Yer* (E. Caldwell) (H.L. Ak ile birlikte)
- *Edebiyat Üstüne* (Alain)
- *Dünyada Sendikacılık* (G Lefranc)
- *Özgürlük Sorunları* (R Maublanc) (Vedat Günyol ile birlikte)

Ödülleri

1963 - *Otağ* dergisi okurlarınca yaşayan eleştirmenlerin en beğenileni seçildi.

1968 - *Yeni Dergi* okurlarınca yaşayan eleştirmenlerin en beğenileni seçildi.

1989 - Ferit Oğuz Bayır *Düşün ve Sanat Ödülü* (*Rıfat Ilgaz* kitabı ile)

ASIM BEZİRCİ

“Zaman kalbimizde can vermiş gibi

En güzel renklerle süslenir mekân...”

(AsımBezirci)

Can Yücel yazmıştı bu dizeleri;

“Gülmek bir erdemse Asım

Gülerdi gülmek için değil

Papatyalar açarcasına

O Erzincanlı yüzünde

Çalışmanın şavkıyla ışırdı gözleri

Bugün tek başına da olsa

Yarın el ele

Garip bir kuştı Asım

Zümrütdü-anka

Kütlerini seveyim

Öpe savura”

Asım Bezirci...

Bir edebiyat tarihçisidir, eleştirmendir, nadide araştırma-inceleme-derleme yazarıdır.

“Okurunu yetiştiren bir öğretmendir” derler onun için.

Dilimize çok önemli katkılarda bulunmuş bir dil bilimcidir de.

Aralarında; “Varoluşçuluk”, “Felsefe Bilim ve Din”, “Sosyalizm ve Edebiyat”, “Halkın Ekmeği”, “Asıl Adalet” gibi çok önemli kitapları Türkçe ’ye kazandırmış bir çevirmendir, “edebiyatımızın ağır işçilerinden biridir!”

Tahir Şilkan “Edebiyatımızın kırkayaklı karıncasıdır” demiştir.

Bugün eğer Nâzım Hikmet, Tevfik Fikret, Orhan Veli’nin eserlerini eksiksiz okuyabiliyorsak, bunu Asım Bezirci’nin maddi bir karşılık beklemeden yaptığı olağanüstü çabaya borçluyuz.

Nâzım Hikmet, Orhan Kemal, Sabahattin Ali, Rıfat Ilgaz, Edip Cansever, Ahmet Haşim, Nezihe Meriç, Oktay Akbal, Nurullah Ataç gibi edebiyatımızın önde gelen kalemlerinin portrelerini/ biyografilerini de en iyi o yazmıştır.

17 kitaba, 11 çeviriye imza atmıştır. Çalışmak, bilginin peşinde koşmak, üretmek; onun için hayatın ta kendisiydi.

İki yıl hapisliği vardır. Ama devrimci tavrından asla ödün vermemiştir.

Namuslu aydınlarımız arasında yeri, ilk sıralardadır.

O, 31 yıl önce yoldaşlarıyla yakılarak katledildiği güne kadar mücadele bayrağını yere düşürmemiştir.



Şair Şennur Sezer, 8 Haziran 2000 tarihli Cumhuriyet'teki yazısında bakın ne yazmış;

“Asım Bezirci, çalışkan bir yazardı. Son yazısını 2 Temmuz 1993 günü saat 14.00'te yazdı. Madımak Oteli'nde. Bu yazı, otele kuşatılan sanatçıların durumunu yetkililere duyurmak amacıyla düzenlenmiş bir bildiriydi. ‘Gelişen olaylar nedeniyle yetkililere ulaştırılamayan’ bu metnin fotokopisine bakıyorum. Asım Bezirci'nin özenli yazısı, okurlarına, dostlarına imzaladığı kitaplardaki kadar serinkanlı. Anlatımı eleştirilerindeki tutarlı ve yantutmaz tavırdadır:

Pir Sultan Abdal Derneği'nin aldığı karar uyarınca Sivas'ta büyük halk şairi Pir Sultan Abdal'la ilgili bir sanat ve kültür etkinliği düzenlenmiştir. 1-4 Temmuz tarihleri arasında gerçekleştirilecek bu etkinlik için ilgili ve yetkili makamlardan gerekli yasal izin alınmıştır. Bu etkinliğe ülkemizin ünlü, değerli sanatçıları ile uzman araştırmacı yazar ve bilimcileri çağırılmıştır. Etkinliğin ilk günü, önceden duyurulan program gereğince demokratik bir ortamda yasalara uygun biçimde gerçekleştirilmiştir. Sivas Valisi Sayın Ahmet Karabilgin de etkinliğe katılarak laikliğe, insan haklarına, inanma ve düşünme özgürlüğüne saygılı bir konuşma yapmıştır. Etkinliğin ikinci günü programın devamının uygulanması yasaları çiğneyen ve iki bin kadar olduğu tahmin edilen bir bağnazlar topluluğunca engellenmiştir.”

Rıfat Ilgaz,

'40 kuşağı' toplumcu gerçekçi şairleri arasında yer alır.

Yazardır. Mizahçılığı popülerdir.

Çileli bir yaşama sahiptir.

Edebiyatın her türünde ürün vermiştir Rıfat Ilgaz.

70'e yakın yapıt kazandırandır.

Şiir, roman, öykü, tiyatro oyunu, çocuk kitapları, anı, makale...

“Kaptan” Attilâ İlhan'ın tanımlamasıyla “Fedailer Kuşağı”ndandır.

Edebiyat ortamına birbirinden değerli kitaplar armağan etmiştir.

“Hababam Sınıfı”, efsanedir...

Eğitimcidir Ilgaz.

82 yıllık yaşamına yaklaşık 80 kitap sığdırmıştır.

Sosyalist bir aydındır, faşizme karşı mücadele bayrağını yere düşürmemiştir.

1940'lı yılların savaş koşullarında, şiirle başladığı edebiyat hayatına mizah dergiciliğiyle devam etmiştir.

O yıllardan, vefatına kadar şiir, hikâye, roman, senaryo, çocuk romanları, tiyatro oyunları ve anı türünden yazdığı kitaplarla bir dönemin “sicilini tutmuştur” edebiyat eleştirmenlerine göre.

Bu üretkenliğinin ve muhalif tavrının bedelini fazlasıyla ödemiştir.

Sayırsız gözaltı yaşadı, tutuklandı, işkence gördü, mesleğinden uzaklaştırıldı, sürgüne gönderildi. Fakat Rıfat Ilgaz yılmadı onuruyla var oldu, mücadeleye hayatta kaldı.

Rıfat Ilgaz-Asım Bezirci dostluğu muhteşemdir.

Rıfat Ilgaz;

“Asım benim çok eski dostum.

Benim için yıllarca çalışıp kitaplar yazan değerli bir yazar. (...) Gözlerimin önünde 81'de kelepçeliyim. Asım yanımda

Türkiye'de yaşama da ve ölüme de inanılmıyor.

Asım Bezirci yaza yaza kayboldu gitti işte. İnsanca yapabileceğimiz tek şey, şimdi Asım'ı saygıyla anmak... ”

(Asım Bezirci'ye Saygı / Ağlatmayın Beni Derdim Büyüktür” adlı kitabın arka kapağundan)

Rıfat Ilgaz'ın oğlu Aydın Ilgaz, babasının, 2 Temmuz 1993'teki Sivas katliamından 5 gün sonra üzüntüden hayatını kaybettiğini açıklamıştır.

Aydın Ilgaz; “babam, ‘dünya insanlık tarihinde hiçbir zaman düşünürler, yazarlar, aydınlar bir binaya toplanıp, üzerlerine benzin dökülmedi. Bu bizim ayıbımız’ dedi ve ertesi gün öldü” diye konuşmuştur.

Sivas katliamının ardından dostlarını ve Asım Bezirci'yi yitiren Rıfat Hoca “yaşamamın bir anlamı artık kalmadı” demiş, bir hafta sonra yaşamını yitirerek aramızdan ayrılmıştı.

Attila Köprülüoğlu

BURJUVA KÜLTÜRÜ

Asım Bezirci

Burjuva kültürünü tanıtmazdan önce, kısaca "kültür" kavramını açıklamak gerekiyor. Bağlandıkları ideolojiye göre toplumbilimciler kültürü değişik biçimlerde tanımlıyorlar. Örneğin, burjuva toplum bilimcilerinden

A. L. Kroeber ile C. Kluckhohn'un ortak tanımları şöyle:

"Kültür; insan topluluklarının özel başarılarını oluşturan, onların emek ve düşünce eserlerini içeren, simgelerle özümlenen ve aktarılan açık ve kapalı, davranışsal ve davranış amaçlayan kalıplardır, kültürün temel çekirdeği geleneksel (yani tarihsel olarak ortaya çıkarılmış ve seçime uğratılmış) düşünceler ve özellikle bunların bağlı değerlerinden oluşur; kültür sistemleri bir açıdan eylemin sonuçları, öte yandan ilerideki eylemler için şartlandırma öğeleri sayılabilirler." Bu, oldukça uzun ve karışık bir tanım.

Aynı ideolojiyi paylaşan bir başka toplumbilimcinin, Tylor'un tanımı onlarınkinden kısa:

"Kültür veya uygarlık, geniş etnografik anlamında ele alındığında bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, görenek insanın bir toplumun üyesi olarak edindiği diğer yetenek ve alışkanlıkları kapsar.

Gelgelelim, bu da önceki gibi yeterince açık seçik değil. Üstelik, uygarlıkla kültürü birbirine karıştırıyor. Sovyet toplumbilimcilerinden D. N. Uşakov bu sakıncaları şöyle gideriyor:

"Kültür: Teknoloji, eğitim ve toplumsal örgütlenme alanlarında doğaya egemen olma yönünde ulaşılmış insan bulgu ve yaratılarının tümü."

Yukarıdaki tanımları aktarıp tartışan Türk toplumbilimcisi Ahmet Buldam -bence de doğru olan- şu sonuca varıyor:

"Kültür; insanın daha doygun ve özgür yaşayabilmek için doğaya egemen olma çabası içinde bulunduğu, aktardığı, biriktirdiği, geliştirdiği ve değiştirdiği, kurumlaşmış düşünüş ve davranış kalıplarının dinamik bütünüdür.

Burjuva "kentli" anlamına geliyor. Türkçe Sözlük'te de "kent soylu" karşılığı önerilmiş. Bir bakıma, doğru. Çünkü, burjuvazi ortaçağda derebeylik toplumunda daha çok kentlerde ortaya çıkıyor. Senyörlerle serflerin dışında esnaf ve tüccar (satıcı) arasından XIV-XV. yüzyıllarda yeni bir sınıf boy atıyor. Yeni yolların ve ülkelerin (Amerika) bulunmasıyla ticaretin ve dolayısıyla sanayinin gelişmesi, kullanım ekonomisinden değişim (para) ekonomisine geçiş, söz konusu kapitalist sınıfın gitgide serpilmesini

gerektiriyor. Fakat kurulu düzenin üretim ve mülkiyet ilişkileri, feodal yasaları, töreleri bu serpilmeyi köstekliyor. Burjuvazi bu köstekleri gevşetmeyi, kaldırmayı, gelişen üretim güçlerinin düzeyine uyacak üretim (ve mülkiyet) ilişkilerini oluşturup yerleştirmeyi amaçlıyor. Toplumun ekonomik altyapısıyla birlikte ideolojik üstyapısını da değiştirmek istiyor. Bunun için köylülerle işçileri yanına çekmeye çalışıyor. Onlara birtakım hak ve özgürlükler vaat ediyor.

Sonunda, onların da desteğiyle, politik iktidarı ele geçiriyor. Üretim güçleri ile üretim ilişkileri arasındaki temel çelişkiyi çözüyor. Derebeylik düzeninin yıkıntıları üstünde kapitalist düzenin temellerini atıyor. Üretim, ulaşım, değişim araçlarını iyice geliştiriyor, sanayi devrimini tamamlıyor, ticareti genişletiyor...

Burjuvazi, bir yandan maddi kültürü (üretim araçları, teknikleri, deneyimleri) geliştirirken, öbür yandan da manevi kültürü (bilgiler, sanatlar, düşünceler, inançlar, gelenekler vb.) geliştiriyor. Bu geliştirme, onun "tutucu sınıfa dönüşmesine değin sürüyor. Burjuvazinin evriminde başlıca üç dönem görülüyor:

Birinci dönemde burjuvazi "yükselen sınıf"tır. Dolayısıyla, devrimcidir.

Genel olarak felsefede maddeci, ekonomide liberalist, politikada demokrat, edebiyatta gerçekçi, kültürde hümanisttir. "Rönesans" ve "Aydınlanma" çağlarında ortaya koyduğu ürünler buna örnektir.

Bunlar, bazı yönleriyle bugün eskimiş ve aşılmış sayılabilirler, ama Çağlarına göre yeni ve ileridirler. İnsanlık kültürünün gelişiminde yararlı ve değerli birer temel taşı olmuşlardır. Üstelik özgürlükçü ve insancı, ilerici ve gerçekçi bazı öğleleriyle günümüz için de geçerlidirler.

Nitekim Bacon'ın, Descartes 'ın, Diderot'nun, Rousseau'nun, Voltaire'in düşünce eserlerinde yararlanacağımız veriler az değildir. Ayrıca Cervantes 'ın, Dante'nin, Shakespeare'in, Moliere'in, Goethe'nin sanat eserlerinde de hala bizi ilgilendiren çok şey vardır. (Bunları bilimsel sosyalist bir tutumla özümleyip eleştirerek değerlendirmek zorundayız.)

'Burjuvazinin evrim sürecinde ikinci dönem, onun, "tutucu sınıf" olmasıyla başlar. Bu dönemde burjuvazi yıldan yıla devrimci özünü yitirir. Çünkü üretim güçleri ile üretim ve mülkiyet ilişkileri arasında yeni bir çelişme doğar ve zamanla büyür: Üretim "toplumsal" bir özellik kazanırken, üretim araçlarının mülkiyeti "bireysel" olarak kalır.

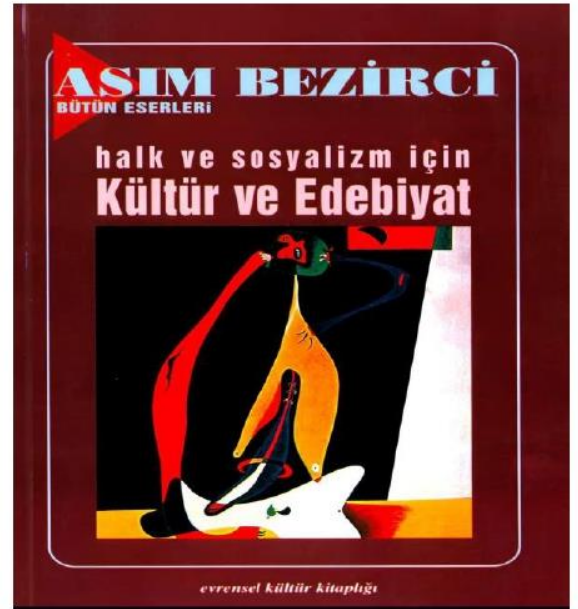
Artık değeri doğuran bu çelişme burjuvazi ile işçi sınıfını karşı karşıya getirir. İşçi sınıfı söz konusu çelişkiyi kaldırarak sömürüden kurtulmayı amaçlar.

Burjuvazi ise, onun tersine, sömürü düzenini koruyup sürdürmeye çalışır. Bunun için adaletçi, ilerici, özgürlükçü, eşitlikçi hareketlere ve gerçekçi, maddeci, insancı düşüncelere karşı çıkar, onların gelişmesini, yayılmasını, benimsenmesini önlemeye uğraşır. İşçi sınıfının bilinçlenmesini, örgütlenmesini, savaşmasını durdurmak, geriletmek, saptırmak için her yola başvurur. Bu yolda devlet kurumlarından yararlanmakla yetinmez, eğitim/öğretim, basın/yayın olanaklarını ve iletişim araçlarını da emekçi kitleleri uyutmak, karartmak, yanıltmak üzere kullanır.

Maddeciliğe karşı idealizmi, insancılığa karşı bireyciliği, gerçekçiliğe karşı gerçek dışıcılığı öne sürer. Hatta gerekirse siyasal baskıyı bile dener. Böylece, burjuvazi devrimci aşamadan tutucu aşamaya geçmiş olur. Bu aşamaya uygun bir "egemen sınıf kültürü oluşturmaya girişir. Bu girişimin amacı ekonomik, ideolojik ve politik egemenliğini sürdürmektir.

Fakat bu yoldaki çabası çok verimli ve sürekli olmaz. Çünkü söz konusu kültür kitlelerin isteklerine, gerçeklerine göre değil, iktidarı elinde tutan bir azınlığın çıkarlarına göre oluşturulur. Bundan dolayı çoğunluğun onay ve katılımını yeterince sağlayamaz. Üstelik üretim güçlerinin hızlı gelişimi bu dönemde yavaşlar. Mülkiyetin, servetin belirli ellerde toplanması, orta sınıfların yoksullaşması, emekçilerin satın alma güçlerinin azalması, pazarların daralması, üretimin tüketimi aşması ekonomik bunalımlara yol açar. Bundan ötürü burjuvazi üretim güçlerini eskisi gibi geliştiremez. Buna bağlı olarak kendi sınıf kültürünü geliştirmesi de gittikçe güçleşir. Nitekim burjuva sanat ve edebiyatı belli bir tarihten sonra gerilemeye başlar. Kapitalizmin bu alandaki ilerletme, yaratma gücü giderek azaldığından, bireylerin uyumlu gelişimi ile özgürce yaratımını sağlama yerine, onları sisteme bağlayıp uyarlamaya, başka bir deyişle, "kişiliksizleştirme"ye yönelir. Burjuvazinin evrimindeki üçüncü ve son dönem "emperyalizm" aşamasıyla belirlenir.

Halk ve Sosyalizm İçin Kültür ve Edebiyat **Asım Bezirci**



EMPERYALİST KÜLTÜR

Asım Bezirci

Bilindiği gibi, kapitalizmin evrim çizgisinde başlıca üç evre (safha) vardır: Ticari, sınai, mali. Sonuncu evreye "kapitalizmin sonuncu aşaması" ya da "tekelci kapitalizm" yani "emperyalizm" adı verilir. Tekniğin hızlı gelişmesiyle gitgide üretimin yoğunlaşması ve sermayenin belirli kuruluşlarda toplanıp birikmesi tröstlerin, kartellerin, çokuluslu şirketlerin, konsorsiyumların oluşmasına yol açar. Küçük ve orta büyüklükte girişimler zamanla ya ortadan kalkar ya da tekellere bağımlı duruma düşer. Sermaye ihracı emtia ihracının önüne geçer. Özgür rekabet yerini tekellerin rekabetine, Savaşımına bırakır. Bankalarla bütünleşen tekeller arasında dünya paylaşılır. Sömürgelerin, yarı sömürgelerin soyulması iyice artar...

Emperyalizmin temel özellikleri şöyle özetleniyor:

- **Üretim ve sermayenin yoğunlaşması çok yüksek bir düzeye ulaşarak ekonomik yaşamı belirleyen tekelleri yaratır.**
- **Banka sermayesi ile sanayi sermayesi birleşip kaynaşarak mali Sermayeyi ve ona yaslanan mali oligarşiyi meydana getirir.**
- **Emtia ihracından ayrı olarak sermaye ihracı aşırı önem kazanır.**
- **Dünyayı aralarında paylaşan uluslararası tekelci kapitalist birlikler kurulur.**
- **En büyük kapitalist devletler/kuvvetler yeryüzünü bölüşür.**

Kapitalizmin çelişkilerini evrensel boyutlara ulaştırıp keskinleştiren emperyalizm, savaşlar ve bunalımlar dönemi olduğu kadar devrimler çağıdır da. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları ile 1930 ekonomik bunalımı, Sovyet devrimi ile halk demokrasilerinin kuruluşu ve

bazı sömürgelerin bağımsızlığa kavuşması buna örnektir. Tekeller bir yandan yeryüzünü bölüşürken öbür yandan da devlet cihazını egemenlikleri altına alırlar. Eğitim/öğretim kurumları ile basın/yayın organlarını ve iletişim araçlarını ele geçirirler, denetlerler.

Onların yardımıyla emperyalist kültürü her yere sokarlar. Yalnızca kendi ülkelerinin insanlarını değil, sömürgelerin ve geri bırakılmış, bağımlı ülkelerin insanlarını da sözü geçen kültürle koşullandırmaya çalışırlar. Böylece, ezilen dünya işçilerinin ve halklarının uyanmasını, birleşmesini, direnmesini, başkaldırmasını geciktirmek, önlemek isterler. Bu isteğin gerçekleşmesi için şunlar yapılır:

- Sosyalist memleketler ile sosyalist kültür ürünleri ya kötülenir ya da gölgelenir.

- Bağımlı ülkelerin kültürleri aşağılanır, yozlaştırılır ve ilerici, demokratik, halkçı yanları köreltilir.

- Emperyalist kültür verimleri ile manevi değerlerinin ulusal kültür verimleri ile değerlerinin yerini almasına uğraşılır. (Bu yolda "kitle Kültürü"nden de yararlanır.)

Emperyalist kültürün belli başlı özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Maddeci felsefeye, diyalektik yöntem, toplumcu davranışa karşı genellikle idealist felsefeyi, metafizik yöntemi ve bireyci davranışı öne sürmek.
- Barış, sosyalizm, bağımsızlık ve devrim ülküsüne karşı savaş, kapitalizm, bağımlılık ve gerici düşünceyi aşmak.

- Emperyalist sömürüyü, baskıyı, soygunu gösteren "gerçekçi" tutuma karşı onları gizleyen, emekçileri ve halkları onlardan türlü yollarla (örneğin spor, seks, serüven, vb.) uzaklaştıran sapıtırıcı, oyalayıcı bir yöntem uygulamak.

- İnsanların anlaşılması, dayanışması, birleşmesi görüşüne karşı onların hep çekişmesi, ayrışması, yalnızlaşması eğilimini koymak ve bunu bir alnyazısı gibi sunmak.

Emperyalist kültürle nasıl savaşıcağız?

Kültür emperyalizmi emperyalizmin yalnızca bir yanındır. Dolayısıyla, emperyalist kültüre karşı açılacak kavga, emperyalizme karşı yürütülen ekonomik, politik kurtuluş ve bağımsızlık savaşımından ayrı düşünülemez, ancak onunla birlikte sürdürülürse başarıya ulaşabilir.

Bu temel ilkeyi göz önünde tutarak, kültür emperyalizmine karşı, sanıyorum ki, genellikle şunları yapmamız gerekir:

- Emperyalist kültürü yurdumuzdan kovmak, eğer buna şimdilik gücümüz yetmiyorsa, onu durmadan eleştirmek, etkileme ve yayılma alanını gitgide küçültmek.

- Emperyalist kültürün saldırılarına karşı ulusal ve halkçı kültür değerlerini korumak, savunmak, yaygınlaştırmak, geliştirmek.

- Tutucu burjuva kültürüne karşı ilerici bir proletarya kültürü oluşturmak, bunun için ulusal kültür gibi uluslararası kültürden de devrimci bir anlayışla yararlanmak. Ve, bütün bunları yaparken, işçi sınıfı biliminden hiç ayrılmamak



İŞÇİ SINIFI KÜLTÜRÜ

Asım Bezirci

Ülkemizde işçi sınıfının nicelik ve nitelikçe ağırlığını duyurmaya başlaması, onun kültür sorununu da gündeme getirdi. Soruna girmeden önce kültürü kısaca ve bir daha tanımlayalım.

M. Rosenthal ile P. Yudin'e göre, "kültür, tarih boyunca toplumda yaratılan maddi ve manevi değerler; bu değerlerden faydalanılması ve bu değerlerin gelecek nesillere iletilmesidir.

Kültür hem ekonomik altyapıya, hem de ideolojik üstyapıya özgü değerleri kapsar. Dolayısıyla, kültürün tek başına bunlardan birine indirgenmesi yanlıştır. Öyleyken, kültür ile ideoloji çoğunlukla birbirine karıştırılır, hatta eş anlamda kullanılır. Gerçi manevi kültür ideolojiyi de içerir, ama ahlak, töre, din, hukuk, eğitim, edebiyat, sanat, felsefe ve siyaset gibi üstyapı ürünlerinin yanı sıra bilimleri de kucakladığı için onu

aşar. Buna karşın, ideoloji gibi, manevi kültür de sınıfsaldır:

Toplumdaki çeşitli sınıfların eğilim, çıkar ve görüşlerini yansıtır; egemen kültür egemen sınıfın kültürüdür.

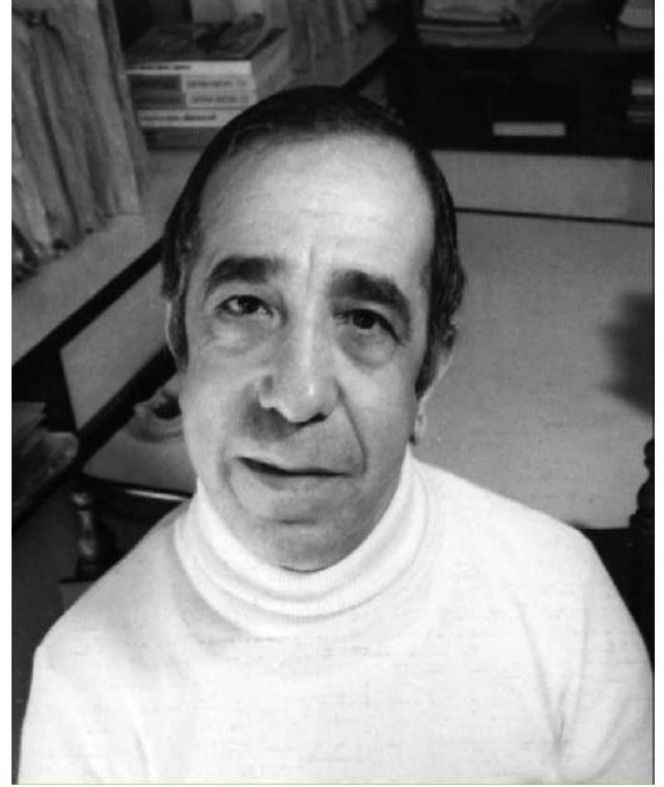
Maddi kültür genellikle manevi kültürü belirlemekle birlikte, manevi kültür de sırasında onu etkiler. Ayrıca, maddi kültürün öğeleri (araçlar, gereçler, makineler ile teknikler, üretimdeki deneyimler) sınıflar arası bir özellik taşır: Yönetimi ele geçiren sınıf onları dilediğince kullanabilir. Bu kısa açıklamadan da anlaşılacağı üzere, sınıflı toplumda ezilen sınıfın kendine göre bir manevi kültür oluşturup geliştirmesi olasıdır, fakat iktidarı alıncaya değin bir maddi kültür edinmesi çok güçtür. Çünkü bütün üretim araçları egemen sınıfın elinde ya da denetimindedir. Bundan ötürü, kapitalist toplumda emekçiler ile yandaşlarına düşen görev şu olacaktır:

İşçi sınıfının manevi kültürünü halk kültürüyle beslemeye, düzeltmeye, geliştirmeye, zenginleştirmeye, savunmaya; yaymaya; egemen sınıfinkini ise eleştirmeye, zararlı yanlarının etki alanını daraltmaya ve yararlı yanlarını alıp aşmaya çalışmak

Elbette, bu çalışmanın kısa zamanda istenen hedefe varması beklenemez. (Burjuva kültürünün dahi Rönesans'tan başlayarak beş yüzyıldameydana geldiğini anımsayalım!) Buna karşın, zamanı kısaltmak için, şunların yapılmasında yarar vardır:

- İşçi sınıfının bilimine yaslanmak,
- Yeryüzü işçi (ve halk) kültürü verilerinden, deneyimlerinden, kendi gerçeklerimize göre-yararlanmak,
- Ulusal ve evrensel kültür birikimini devrimci görüşle yargılayarak değerli, yararlı yanlarını özümleyip ileriye götürmek,
- Kültür emperyalizmine karşı ulusal kültürün ilerici değerlerini ve halkçı öğelerini savunmak, korumak, geliştirmek ...

Görüldüğü gibi, işçi sınıfının kültürü birdenbire, kendiliğinden oluşup gelişmiyor. Ekonomik ve politik savaşıma bağlı olarak dirençli, örgütlü, bilinçli uzun bir çabayı gerektiriyor. Üstelik yalnızca işçi sınıfının değil, öbür sınıfların ve katmanların kültür verilerinin de eleştirilerek değerlendirilmesini ve insanlığın çağlar boyunca yarattığı yerli, yabancı bütün kültür ürünlerindeki laik, demokratik, ilerici, hümanist yanların da benimsenmesini, geliştirilip aşılmasını zorunlu kılıyor.



Asım Bezirci



Sivas Katliamında Kaybettiklerimiz



Nitekim, yazar olarak birçok yararı
dokundu bana,

Örneğin;

Ölçülü davranmayı, yanıltan korkmayı
Belgeye dayanmayı, aklını kullanmayı
Duyguculuğa kapılmadan ve gerçekçi, düzenli
Dengeli, tutarlı olmayı MUHASEBE öğretti bana.
Savunduğum ve uygulamaya uğraştığım nesnel
Bilimsel eleştiri anlayışının güçlenmesine yardım etti.
Az şey mi bu...

Asım Bezirci
Muhasebeci-Edebiyatçı

HALK VE HALKÇILIK

Asım Bezirci

"Halk" çok kullanılan, çeşitli çağlara ve çevrelere göre değişik anlamlar kazanan bir sözcük. Nitekim ilkel sosyalist toplumda "halk" sözcüğü "nüfus" anlamına geliyordu. Derebeylik toplumunda halk senyörlerin dışında kalan burjuvaları, işçileri ve köylüleri kapsıyordu.

Kapitalist düzende halk denince işçisi, ırgadı, küçük burjuvası, dar gelirli memur ve esnafıyla "sömürücü olmayan" bütün sınıflar, tabakalar ve katmanlar anlaşılıyor. (Kimi incelemeciler bunlara yalnızca maddi üretimi gerçekleştirenleri değil, entelektüel üretimde yer alan ilerletici, geliştirici aydınlar, sanatçıları, teknik ve bilim adamlarını da katıyorlar.)

Gelecekte sınıfsız (komünist) toplumda halkın yine tüm nüfusu karşılayan bir kavrama dönüşeceği söyleniyor.

Marx 'a göre, "tarihi yapan halktır." Özellikle halkın üretici kesimi tarihsel oluşumun belirleyici çekirdiğini meydana getirir. Yöresindeki öbür ilerici katmanlarla toplumsal gelişmeyi sağlar. Yaratıcı, dönüştürücü eylemiyle tarihin çarkını geleceğe çevirir. Bundan ötürü, halk kitlelerinin katılmadığı hiçbir devrim başarıya ulaşamaz. (Geçmişteki burjuva devrimlerinin bile onun yardımıyla gerçekleştiğini unutmayalım!) Öte yandan, tek başına halk da, çıkarları ve ülküleri kendisine yakın öbür kesimlerin desteğini sağlamadıkça devrimi gerçekleştiremez. Halkın yukarıdaki tanımını göz önünde tutulursa, halkçılığın da sözü geçen kitlelerin maddi / manevi çıkarlarını gözetmen bir akım olacağı düşünülebilir. Ne var ki, halkçı olmak için, günümüzde emekçi halkın çıkarlarını gözetmeyi düşünmek yetmiyor. Bu gözetmenin uygulama alanına da geçirilmesi

gerekiyor. Yine de, her uygulamanın umulan sonucu vereceği beklenmemelidir. İstenilen sonuç, ancak gerçekçi bir dünya görüşüne bağlanmak ve kitlelerin katılımını, demokratik işbirliğini sağlamakla elde edilebilir.

Çağımızda halk için geçerli dünya görüşü bilimsel sosyalizmdir. Onun ilkelerine ters düşen görüşler halkın çıkarlarını, kurtuluşunu gerçekleştirmeye ve sömürüyü, baskıyı tümüyle ortadan kaldırmaya elvermez.

O kadar ki, "popülizm" yani "halkçılık" (aslında halk yardakçılığı) denilen akımın dahi -sözü geçen ilkelerle uyumadığından halka pek yarar dokunmaz, hatta çokluk zararı dokunur. Ülkemizde Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1923'ten 1950'ye dek süren yönetimi bunun açık bir örneğidir. Bilindiği gibi, CHP, halkçılığı programına almıştır: "Halkçılık, Partimizi adlandıran bir vasfımızdır.

Halktan olarak, halle için çalışır ve halkın faydasını her faydanın üstünde tutarız. Partimiz, hiçbir ferde, hiçbir aileye, hiçbir sınıfa, hiçbir cemaate üstünlük tanımaz." Programına ve adma karşın CHP, tek partili uzun iktidar döneminde halk yararına pek az şey yapmıştır. Parti ve sendika kurma, grev ve gösteri yapma gibi temel hak ve özgürlükleri dahi halka tanımamıştır.

Öte yandan, toprak ağaları ile büyük bürokratları, sanayicileri ve tüccarları korumuş, devlet eliyle bir yerli burjuva sınıfı yaratmaya uğraşmıştır.

Ekonomik yapıyı halkla birlikte, halle için düzenlemeye yanaşmadığından, emekçi kitlelerin yaşantısında önemli bir değişim olmamıştır.

Kültür alanında da durum, aşağı yukarı aynıdır. Biçimsel, yüzeysel bazı girişimler halkın kültür düzeyini kökten değiştirmeye, geliştirmeye yetmemiştir. Çünkü CHP'nin halkçılık anlayışı bilimsel / sosyalist bir nitelik taşıyamıyordu. Gerçekten halkçı bir özü, amacı yoktu. Bir çeşit aldatmacaydı, popülistlikti...

Popülistlik, bir başka yazımda açıklayacağım gibi, gerçek halkçılığa aykırı bir tutumdur.

Öyleyse, gerçek halkçılık nedir?

Halkçılık; işçi sınıfının bilimine dayanarak, kitlelerin çıkarlarını, hak ve özgürlüklerini korumaya, genişletmeye ve sömürüden, baskıdan, yoksulluktan kurtulmaları için onları bilinçlendirmeye, birleştirmeye, savaştırmaya - halka birlikte- çalışmaktır.

Elbette, bu çalışma yalnızca ekonomik değil, ideolojik ve politik alanlarda da yapılacaktır. Dolayısıyla, ideolojinin bir dalı olan edebiyatı da içine alacaktır.

Alman Şair ve Oyun Yazarı Bertolt Brecht edebiyatta halkçılığı şöyle tanımlamıştır:

"Halkçı şu anlama gelir: Geniş kitlelerce anlaşılabilir olmak, halkın anlatım biçimini almak ve zenginleştirmek / onların bakış açılarını kabullenmek, ama kuvvetlendirerek ve düzelterek / halkın en ilerici bölümünün yanında olmak, böylelikle yönetimin elde edilmesini sağlamak, bunun sonucunda halkın diğer kesimlerini aydınlatmak / geleneklerle bağlantıyı tutmak, onları geliştirmek / yönetimi ele geçirmeye çalışan halk kesimine, bugünkü yöneten kesimin elde ettiklerini iletme. "Edebiyatta halkçılık halkla bütünleşme sorunuyla da ilgilidir. Bu soruna ise bundan sonraki yazılarımda değineceğim.

Halk ve Sosyalizm İçin Kültür ve Edebiyat / Asım Bezirci
Evrensel kültür kitaplığı 34

HAYAT EFSANEDİR

Saçların aklarla dolduğu zaman

Geriye hasretle bir bakar mısın?

Yıllar mazimizi yolduğu zaman

Göğsüne menekşe, gül takar mısın?

Pembe kıyılardan geçse bir sandal,

İşitsem sesini şen fiskiyenin;

Zikrimde canlanır eski bir masal:

Gözümde gözlerin, elimde elin...

Zaman kalbimizde can vermiş gibi,

En güzel renklerle süslenir mekân...

Suda aksimizle, havuzun dibi

"Hayat efsanedir" diyordu her an!

ASIM BEZİRCİ

13 Mayıs 1944, Erzurum

HALK, EDEBİYAT VE ÖLÜMSÜZLÜK

Asım Bezirci

Küçük burjuvanın burnu büyük bazı yazarları ikide bir soruyorlar:

"Halk edebiyattan anlar mı?"

Gerçekte, "Halk edebiyata uzaktır, ondan ne anlar!" demek istiyorlar.

Oysa halk edebiyatla ilgilenmeseydi, ondan anlamasaydı yüzyıllardır yaşayan o güzelim masalları, hikâyeleri, şiirleri, türküleri, ağıtları, fıkraları, bilmececi, deyimleri, atasözlerini nasıl yaratırdı?

Dedem Korkutlu'ları, Yunus Emre'leri, Pir Sultan'ları, Nasret'tin Hoca'ları, Dadaloğlu'ları, Serdari'leri, Karacaoğlan'ları, Aşık Garip'leri, Köroğlu'ları, Emrah'ları nasıl yetiştirir, eserlerini camı gibi koruyup çağdan çağa kulaktan kulağa nasıl sevgiyle, saygıyla iletirdi?

Uzun ve zengin kültür/ sanat geleneği olan halkın edebiyattan anlamadığını düşünmek, onu tümüyle bilgisiz, görgüsüz, zevksiz sanmak ancak halkı tanımayan, kendini beğenmiş burjuva aydınların bir yanılgısı sayılmalıdır.

Peki halk, kendi edebiyatı dışında, aydınların, egemen sınıfların oluşturduğu edebiyattan da anlar mı? Açık bir deyişi, insancıl bir özü olan eserlerin -hepsini değilse bile- çoğunu anlar, değerlendirir.

(Nazım Hikmet, Sabahattin Ali, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Rıfat Ilgaz, A. Kadir, Enver Gökçe, Ahmed Arif, Hasan Hüseyin, Fakir Baykurt, Yılmaz Güney. Bekir Yıldız vb. gibi yazarların eserlerini kapışarak okuması bunun bir kanıtıdır.) Gelgelelim, edebiyatı salt aydınlar / seçkinler arası bir uğraş haline sokan, halktan kopuk, kapalı, karmaşık, bireyci, biçimci soyutçu eserleri ya hiç anlamaz ya da bizim gibi güç anlar.

Eğer kendisine fırsat eşitliği, eğitim olanağı sağlarsa böylesi eserleri de anlamakta, hatta eleştirmekte gecikmeyecektir. Çünkü halkımız aslında ilericidir. Güzelliğe de, yeniliğe de genellikle açıktır. Belki bazı alanlarda geri kalmıştır, daha doğrusu, aldatılmış, geri bırakılmıştır, ama özünde gerici değildir. Tarih boyunca Baba İshak, Şeyh Bedrettin, Şahkulu, Nurali Halife, Şeyh Celal, Baba Zünnun, Kalenderoğlu, Pir Sultan Abdal, Cennetoğlu vb. ilerici hareketleri yürüten, Ulusal Kurtuluş Savaşı 'm omuzlayan bir halk gerici olabilir mi?

Halkımız yalnızca ilerici değil, aynı zamanda, üretici ve yaratıcıdır...

Egemen sınıflarımız ise, genellikle ilerici değil tutucudur, üretici değil tüketici, yaratıcı değil taklitçidir. Örneğin, saraya bağlı divan şiiri geniş

ölçüde İran şiirinin taklididir. Koşuk (nazım) biçimlerini ve türlerini, ölçülerini ve kalıplarını, hatta konularını ve temlerini dahi çokluk Fas edebiyatından almıştır. Osmanlı şairleri XIII. Yüzyıldan XVI. yüzyıla değin adım adım İran şairlerini izlemişlerdir. Halk şairlerimizden de birbirini örnek alanlar olmuştur, ama yabancı bir ulusun şiirini izleyenler, ona özenenler çıkmamıştır. Bu bakımdan, halk şiirinin genellikle özgül ve özgün (orijinal) olduğu, ulusal edebiyata kaynaklık edeceği, yaşayacağı söylenebilir. Fakat Doğu'yu örnek almış divan şiiri ile Batı'yı örnek almış Tanzimat, Servet-i Fünun, Fecr-i Ati, Garip ve İkinci Yeni şiirleri için aynı şey söylenebilir mi?

Sormak gerek: Halkın bireysel yaşantılarına, toplumsal gerçeklerine, siyasal sorunlarına, sanatsal değerlerine çoğunlukla sırt çevirmiş bunca şiir hareketinden bugüne yaşayan ne kalmıştır, yarına ne kalacaktır?

Kuşkusuz, halkın yarattığı eserlerin hepsi de güzel değildir, ama güzelleri de az değildir. Üstelik bunların ömrü egemen sınıflarınkinden daha uzundur. Neden dersiniz, egemen sınıflar geçici, halklar kalıcıdır da ondan...

Biraz tarih okuyanlar bilirler: Toplumlar durmayan bir oluşum, gelişim içindedir. Ekonomik altyapıdaki değişmeler, ona bağlı olarak, bütün toplumsal yapının değişmesine yol açarlar.

Düzenin değişmesiyle egemen sınıflar da sahnedeki çekilirler. Nitekim kölelikten derebeyliğe geçince efendiler, feodalizmden kapitalizme geçince derebeyler, kapitalizmden sosyalizme geçince burjuvalar silinip gitmişlerdir. Bu gidişin ardından egemen sınıfların ideolojileri ve ona bağlı olarak edebiyatları da zamanla egemenliklerini yitirmişlerdir. Onların yerlerini yeni sınıfların yeni edebiyatları almaya başlamıştır. Gerçi eski edebiyatlar hemen tümüyle yok olmamış, bazı ürünleri ve yanlarıyla yaşamışlardır, ama artık egemenlikleri kalmamıştır.

Halklara gelince...

Çağlarla düzenler değişir, egemen sınıflar gelip gider, halklar ise kalır. Elbette tarihin getirdiği başkalaşmalardan onlar da etkilenirler, az çok değişirler, fakat hiçbir zaman ortadan kalkmazlar. Nitekim sınıflı toplumlarda olduğu gibi sınıfsız toplumlarda da halklar ve edebiyatları var olmuştur. Yedi yüzyıldır süregelen Türk halle edebiyatı bunun güzel bir örneğidir. Demek ki halklar da, edebiyatlar da ölümsüzdür...

Ölümü yenmek istiyorsak halkın ölümsüzlük ırmağında yunmalıyız!

**Yunus Emre'nin diliyle biz de ekmeliyiz:
Seyrince bir ırmak gördüm
Türlü meyve onda var
Hakka varmak diler isen
Ol ırmakta yun da var**

Halk ve Sosyalizm İçin Kültür ve Edebiyat /
Asım Bezirci

ASIM BEZİRCİ

En kapalı yürekleri
açıveren maymuncuktan
her kitabı,

dilleri alevden sıcak
balmumunun akrabası
bir maymuncuk.

Asım'dı adı
matbaa harflerinden
ballar yapardı,

dilini toprağından sular dı,
kitaplarına merdiven dayayacak
üzüm gözlü
çocuklar arardı.

duman buğusuyla kurutulmuş

kuru üzüm tadında
yazdıkları,

sayınca yaşını anladığımız
okuyunca bağını aradığımız

ah o şimdi
hiçbir maymuncuğun açamadığı

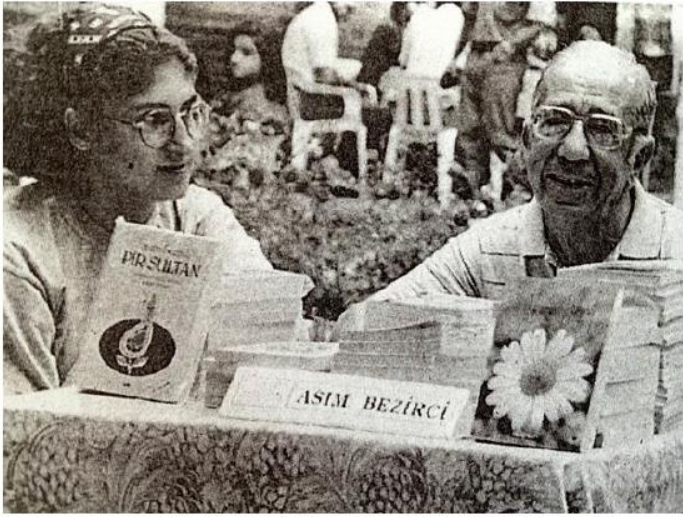
topraklar içinde,
taşlara sevmeyi öğreten
yanık bedenleri kucakıyor,

yarına merdiven kuran
üzüm gözlü çocuklara
otuzyedire seviniyor,

volkan olmuş nefesi
ve dağıyor yürekleri
madımaksa kibrit alevi.

Atilla Küçükala

Kayıt Tarihi: 29.8.2011



POPÜLİSTLİK

Asım Bezirci

Bu yazımda halkla sağlıklı bütünleşmeyi yozlaştıran bir eğilimden söz açmak istiyorum:

Bu tehlikeli eğilimin adı "popülistlik" (populisme)tir. Popülistlik sözlükte "halkçılık" deyiimiyle karşlanır. Kökeni, XIX. yüzyılda Rusya'da görülen Narodnizm (köylücülük) akımına dayanır. Narodnizm, bilimsel sosyalizmin işçi sınıfında bulunduğu devrim öncülüğü görevini köylüye yükler. Derebeyliğe karşı köylülerin ayaklanması ve toprakların bölüşülmesi yoluyla sosyalizme varılacağını ileri sürer. Başlangıçta akımın önderleri Herzen ve Çemişevski'dir. Sonra Bakunin ile Lavrov da onlara katılır. 1880'lerde Narodnizm, Mihaylovski'nin elinde öznelci, hatta liberal bir kimliğe bürünür. Pozitivizm, anarşizm ve Yenikantçılık gibi akımların bir karması haline gelir. Bireyci ve terörcü eylemlere yol açar. Lenin Narodnizmi eleştirmiş, Marksçılığa aykırı yönlerini açığa çıkarmıştır.

Popülistlik zamanla çeşitli anlamlar kazanmıştır.

Bugün popülistlik deyince genellikle şunlar anlaşlmaktadır:

**Halka doğru gitmek, ona aşırı yakınlık göstermek...
Halkı yüceltip pohpohlayarak alkış toplamak...
Halkın eğilimlerini inançlarını, alışkanlıklarını kullanarak, sömürerek çıkar sağlamak... Halkı yükseltmeye çalışacak yerde onun düzeyine inmek...
Halkın kılavuz gibi önünde değil, dalkavuk gibi ardında yürümek... Halka "sınıfsal" açıdan bakmayıp onu "yığın" olarak görmek...**

Hani, XVII. yüzyıl şairlerinden Kul Hasan'ın bir Nefes inde geçer ya, işte öyle:

**"Halkı dahleylemek nemiz
Bilcümle vebal bizdedir"**

Şair Kul Hasan bu dizeleriyle halkı yüceltiyor, kusursuz gösteriyor.

Kimi yazarlar ise halkı aşağılar, kusurlarla donatır. Örneğin Yakup Kadri halkı ahmaklığın aşığı, savunucusu, kaynağı sayar:

"Halk denilen kuvve-i meçhule her zaman, her yerde hamakatın aşığı, hamakatın müdafisi, hamakat denilen çirkin ve canavar başlı nevzadın mürziasıdır."

Bu aşım yüceltme ve aşağılamaları bir yana bırakarak nesnelce soralım: Acaba halkın eleştirilmesi, düzeltilmesi, geliştirilmesi gereken yanları yok mudur? Popülistler bu çeşit sorularla ilgilenmezler.

Sosyalistler ise, halkı herkesten çok sevmelerine, ona herkesten çok acımalarına karşın, duygusal / çıkarıcı değil, bilimsel / devrimci bir tutumla yaklaşırlar halka. Tıpkı, Nazım Hikmet'in "Dünyanın En Tuhaf Mahluku" şiirinde dediği gibi:

**"Ve açsak, yorgunsak, alkan içindeyse
Ve hala şarabımızı vermek için
Üzüm gibi eziliyorsak,
Kabahat senin
Demeğe de dilim varmıyor ama
Kabahatin çoğu senin, canım kardeşim!"**

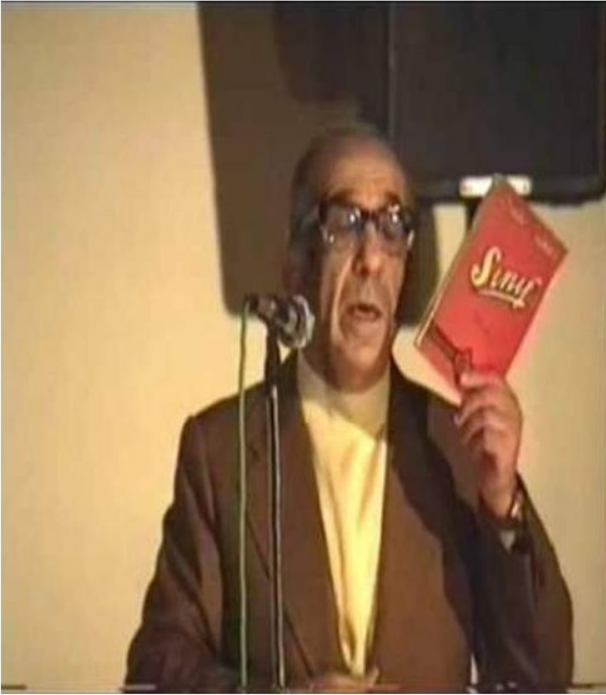
Daha çok siyaset alanında görülen popülist davranışa değişik belirtileriyle edebiyatta da rastlanmaktadır:

Popülist yazarlar da halka büyük ilgi gösterirler. Halktan sevgiyle, hoşgörülle söz ederler. Halka, üretim ve mülkiyet ilişkilerine göre sınıfsal açıdan bakmazlar. Halkı eleştirip eğitmeye değil, okşayıp kazanmaya bakarlar. Halkın yaşamını -devrimci görüşle temel çelişkilere inmeden- yüzeyden yansıtmakla yetinirler, onun değiştirilmesine herhangi bir katkıda bulunmazlar. Orhan Veli'nin bazı şiirleri ile Sait Faik'in bazı hikâyeleri buna örnektir. Popülist yazarların halk kültürü (dil, edebiyat, resim, oyun, müzik vb.) karşısındaki tutumları da edilgen (pasif)'dir. Gerçi halk kültürüne hayranlık duyarlar, ama onu eleştirerek özümlemeye, geliştirerek aşmaya ya da ondan devrimci bir anlayışla yararlanmaya girişmezler. Halk kültürünü -halkın yaşamından, sorunlarından kopararak- "olduğu gibi" korumakla, sürdürmekle ya da izlemekle kalırlar. Örneğin, 1935- 1945 yılları arasında Ceyhan Atuf, Behçet Kemal, Ahmet Kutsi, Orhan Şaik "biçimce" halk şiirine özenen ürünler vermişlerdir. Gelgelelim, tutucu olduklarından ne halk şiirini ileriye götürebilmiş, ne de ona yetişebilmişlerdir. Halk şiirinin başarısız birer taklitçisi olmaktan öteye gidememişlerdir. Başlangıçta Garip'çiler (Orhan Veli, Oktay Rifat, Melih Cevdet) de

şiiire halkın beğenisini sokmaya yönelmişler, fakat onun ekonomik, politik, ideolojik sorunlarına sırt çevirmişlerdir. Çünkü onlar için "mesele, bir sınıfın ihtiyaçlarının müdafaasını yapmak olmayıp sadece zevkini aramak, bulmak ve sanata hâkim kılmaktır.

(Oysa halkın beğenileri ihtiyaçlarından ayrılmaz, ikisini birlikte ele almak gerekir. Bundan ötürü, sosyalistler halkın yalnızca ihtiyaçlarını izlemekle yetinmezler, onun isteklerini çoğaltıp yükseltmeye, beğenilerini, inceltip geliştirmeye ve düşüncelerini düzeltip zenginleştirmeye de çalışırlar. Başka bir deyişle. hem halkı ileri götürmeye, hem de ona öncülük etmeye uğraşırlar.) Halk kültürü ulusal edebiyata olduğu kadar, devrimci edebiyata da kaynaklık edecek zengin verilerle doludur. Bu verilerin ilerici bir görüş ve çağdaş bir yöntemle eleştirilerek değerlendirilmesi edebiyatımıza yeni boyutlar kazandıracaktır. Böylece, hem yazarların halkla bütünleşmesi, hem edebiyat eserlerinin halkça algılanması, hem de emekçi kitlelerin sanatsal eğitimi belirli bir ölçüde kolaylaşacaktır. Nazım Hikmet'in, Enver Gökçe'nin, Niyazi Akıncıoğlu'nun, Ahmed Arifin, Hasan Hüseyin'in halk kültüründen yararlanarak yarattığı bazı şiirler ile Ruhi Su'nun düzenlediği türküler bunun olumlu örnekleridir. **Buraya kadar söylediklerimi özetleyeyim: Devrimci yolda halkla bütünleşmeye evet, ama halk yardakçılığına, popülistliğe hayır!**

Halk ve Sosyalizm İçin Kültür ve Edebiyat
Asım Bezirci
Evrensel kültür kitaplığı



İKİNCİ YENİ OLAYI

Asım Bezirci

Eleştirme

Ey oğul eğer şair olup şiir ayılmaya kastetsen cehdet ki şiirde sözün murabba ola yani ruşen ola, açık ola. Ve sakın ki gamız söylemeyesin. yani örtülü söylemeyesin. Meselâ bir şiirde bir sözün ki mânası şerhin sen bilesin ve ayruk kişi bilmeye, anın bigi sözü söyleme. Zira şiiri halk için aydurlar; kendi kendiler için ayıtmazlar. Pes şiirin mânası açık gerektir ki ruşenliği sebebinden ötürü kim gerekse rağbet ede. ("Kabusname"/Kaykâvus, çev. Mercimek Ahmet)

İKİNCİ YENİ'NİN ÖZELLİKLERİ

Neyin adıdır İkinci Yeni? Niçin doğmuş ve nasıl gelişmiştir? Nerelerden kaynaklanmıştır? Edebiyatımızda ne gibi bir yer tutmuştur? İyi ve kötü yanları nelerdir? Bu soruları cevaplandırmazdan önce, İkinci Yeni'nin ne olduğunu açıklamak gerekiyor. İkinci Yeni 1954'ten sonra filizlenmeye başlayan bir şiir hareketidir. Öncüleri Oktay Rifat, İlhan Berk, Turgut Uyar, Edip Cansever, Cemal Süreya, Sezai Karakoç, Ece Ayhan, Ülkü Tamer, Tevfik Akdağ, Yılmaz Gruda gibi şairlerdir. Harekete «İkinci Yeni» adını eleştirmen Muzaffer Erdost takmıştır. Gerçi yanlış bir adlandırmadır bu. Çünkü şiirimizin Tanzimat'tan beri geçirdiği yenilik olayları göz önünde tutulursa, İkinci Yeni'ye ancak «Sekizinci Yeni» demek uygun düşer. Ama İkinci Yeni bir yönüyle Garip akımına (Birinci Yeni'ye) tepki olarak doğduğu ve sık sık tekrarlandığı için bu ad yerleşir.

BİRİNCİ YENİ NEDİR?

İkinci Yeni'yi iyi kavramak için Birinci Yeni'yi -hiç değilse genel çizgileriyle- tanımak gerekir.

Birinci Yeni'nin edebiyat tarihindeki adı «Garip akımıdır. Öncüleri Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rifat'tır. Akım, bu şairlerin 1937'lerde Varlık dergisinde yayımladıkları yeni şiirlerle başlayıp 1945 lere kadar sürer. Öncüler şiirlerinden yaptıkları bir seçmeyi 1941'de Garip adlı bir kitapta toplarlar. Kitabın başına koydukları önsözde «Şiir Hakkında Düşünceler»ini açıklarlar. Garip akımına temel olan bu düşüncelerin belli başlıları şunlardır :

« ... Şiir bütün hususiyeti edasında olan bir söz sanatıdır. Yani tamimiyle manadan ibarettir. Mana insanın beş duygusuna değil kafasına hitap eder. (...) Vezinle kafiyenin her şeye rağmen birer kayıt olduğunu kabul edelim. (...) Teşbih, istiare, mübalağa ve bunların bir araya gelmesinden meydana çıkacak bir hayal zenginliği, ümit edelim ki, tarihin açgözümlü artık doyumuştur. (...) Yeni şiirin istinat edeceği zevk, artık ekalliyeti teşkil eden o [müreffeh] sınıfın zevki değil.

Bugünkü dünyayı dolduran insanlar yaşamak hakkını mütemadi bir didişmenin sonunda buluyorlar. Her şey gibi şiir de onların hakkıdır, onların zevkine hitap edecektir. Mesele, bir sınıfın ihtiyaçlarının müdafaasını yapmak olmayıp sadece zevkini aramak, bulmak, sanata onu hakim kılmaktır. (...) Yeni bir zevke ancak yeni yollarla, yeni vasıtalarla varılır. (...) Biz senelerden beri zevkimize, irademize hükmetmiş, onları tayin etmiş, onlara, şekil vermiş edebiyatların o sıkıcı, o bunaltıcı tesirlerinden kurtulabilmek için, o edebiyatların bize öğretmiş olduğu her şeyi atmamak mecburiyetindeyiz ... » Garipçiler -kendi deyimleriyle- «sanatı itikatların tellallığını yapmak işiyle tavgize» yaşamamışlardır. Şiir tutumları Hececiler ile Ahmet Haşım, Yahya Kemal ve Nazım Hikmet'inkinden ayrı bir yol izlemiştir. Buna karşılık, Fransız modernistleri ile gerçeküstüçülerinden bazı etkiler almışlardır. 1945'lerden sonra ucun ucun toplumsallığa yönelmişler, bu yolda folklardan (özellikle halk şiir ve dilinden) yararlanmışlardır.

İkinci Yeni'nin Garip akımına göre durumu üç bölümde incelenebilir: 1) Birinci Yeni'ye karşı, 2) Birinci Yeni'ye yakın, 3) Birinci Yeni'nin dışında.

BİRİNCİ YENİ'YE KARŞI

İkinci Yeni, artık işlevini yitirdiğini bildirerek, Birinci Yeni'ye başkaldırır. Orhan Veli ve arkadaşlarının başlattıkları akıma çoğun karşıt bir yol tutar. Bu tutumun belli başlı özellikleri şöyle sıralanabilir:

- İmgeye kapıları yeniden ve sonuna kadar açmak.
- Edebi sanatlara özgürlük tanımak.
- «Basitlik, aleladelik ve sadelik»ten ayrılmak.

- Konuşma diline, ortak dile sırt çevirmek.
- Halkın yaşamından ve kültüründen uzaklaşmak, «folkloru şiire düşman» bellemek.
- Şehirli «küçük adam»a, tip çizmeye boş vermek.
- Nükte, şaşırtma ve tekerlemeden kaçmak.
- Şiiri ustan ve anlamdan kaydırmak.
- Duyguya ve çağrışıma yaslanmak.
- Konuyu, hikayeyi , olayı atmak.
- «Yoksul çoğunluğa değil, «aydın azınlığa» seslenmek vb ...

BİRİNCİ YENİ'YE YAKIN

İkinci Yeni'nin yukarıda belirtilen özellikleri Garip akımının başlangıçta koyduğu biçimsel ilkeleri ve sonradan oluşturduğu içeriksel eğilimleri ortadan kaldırmaya yönelik bir hareketin belirtileridir. Gelgelelim, yalnızca bu belirtilere bakarak, İkinci Yeni'yi baştan başa Birinci Yeni'ye karşıt sanmak doğru olmaz. Çünkü, ayrılıkların dışında, bazı yakınlıklar da vardır. Örneğin:

- Garip akımı gibi İkinci Yeni de Türk şiir geleneğiyle bağını koparır. Biliyoruz: Garipçiler «vezniyle, kafiyesiyle, kitaplardan öğrenilmiş çeşitli sanatlarıyla bütün bir geleneğe» savaş açmışlardı. Gerçi, İkinci Yeniciler böyle bir savaşa kalkışmazlar, ama gelenekle bir ilişki de kurmazlar.
- Garip akımı! Gibi İkinci Yeni de Gerçeküstüçülükten az buçuk etkilenir. (Ayrıca, İkinci Yeni Dadacılıktan da ufak bazı etkiler alır.)
- Garip akımı gibi İkinci Yeni de «dizeci (mısracı) şiir'e karşı çıkar.
- Garip akımı gibi İkinci Yeni de gözlerini çokluk Batıya çevirir; modern şairlere (özellikle de Gerçeküstüçülere) ilgi gösterir.
- Garip akımı gibi İkinci Yeni de ideolojik «bağlanmaya yanaşmaz. Ulus sorunları ve yurt gerçekleriyle ilgilenmez. «Salt şiire, arı şiire» varmaya çalışır. Bu yüzden de Nazım Hikmet'in başlattığı ve öbür ülkücülerin sürdürdüğü Toplumsal/Toplumcu Gerçekçi akıma uzak durur.
- Garip akımı gibi İkinci Yeni de biçime öncelik tanır, içeriği gereğince önemsemez. Bundan dolayı, çoğu biçimciliğe kayar.
- Garip akımı gibi İkinci Yeni de toplumsallık, sınıfsallık ve tarihsellik bilincini taşımaz.
- Garip akımı gibi İkinci Yeni de «(siyaset dışı)kalır.

BİRİNCİ YENİ'NİN DIŞINDA

İkinci Yeni'nin Garip akımıyla olan karşıtlık ve yakınlıklarından ayrı bazı özellikleri de vardır. Gerçi bunlar «akım»a yaraşır birer «ilke» haline gelmemişlerdir. Şairine ve şiirine göre derece derece sertleşip çoğalmış yahut yumuşayıp azalmışlardır.

Yaygın ve sürekli bir tutarlığa, birliğe kavuşamamışlardır. (Bu yüzden, hemen saptanıp topluca yargılanmaları güçtür. Ama İkinci Yeni'ye ayrıcalık kazandıran ve tartışma yaratan da hemen hemen hep onlar olmuşlardır. Bu özellikleri öncüler çoğun hesaplıca, artçılar ise ödünsüzce uygulamışlardır. Ayrıca, özelliklerden bazıları zamanla ya yumuşamış, ya kalkmış ya da başkalaşmıştır. Eleştirilerin yanı sıra, 1960'tan sonra toplumsal ve kültürel yaşamımızda beliren oluşumlar da bunda etkili olmuştur. Onun için, İkinci Yeni'yi belirleyen özellikleri sergilerken daha çok 1955-65 dönemini ve henüz bozulmamış, sapmamış ürünleri göz önünde tutacağım.

Vereceğim örnekleri de izleyiciler yerine yalnızca ustalardan seçeceğim. Örneklerin kuramsal temellerini göstermek amacıyla öncülerin yazılarından parçalar aktaracağım. Böylece, sözü edilen özellikleri daha çok onların ağzından ve onların ürünleriyle belgelemek istiyorum

(1). Belki, İkinci Yeni hareketi bir «bütün» olarak Düşünülürse, öncüler, ılımlılar, iyiler kadar artçıların, Aşırıların ve kötülerin de göz önünde tutulması gerekir. Hele, öncülerin, iyilerin onları biraz desteklediği, hatta Biraz da etkisinde kaldığı bilirse, bu gereklilik daha da artar. Fakat gerekliliğin («Ayrık Otları yazımda olduğu gibi) yerine getirilmesi, kötü niyete yorulduğundan ve İkinci Yenileri vurmak üzere çömezlerin, kötülerin öne sürüldüğü söylendiğinden, bundan kaçınacağım. Burada, yeri gelmişken, bir daha vurgulamalıyım:

Kendi yan tutuculuklarını unutan İkinci Yeni şairlerden birkaçı ile onları savunan kimi yazarlar benim yan tuttuğumu, dolayısıyla nesnellikten uzaklaştığımı ileri sürdüler.

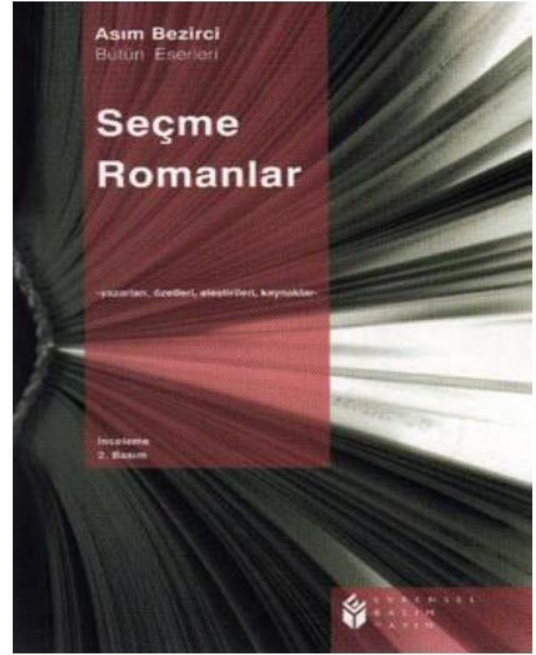
Bunun yersizliğini «Hangi Nesnelcilik?» ile «Tarafsızlık mı?» başlıklı yazılarımda uzun uzadıya belirtmişim. Kısaca özetlersem: Eleştirimen tarafsız olamaz. Verdiği değer yargısıyla çirkin, kötü, yanlış ya da güzel, iyi, doğru karşısında ister istemez bir yan tutar.

Elverir ki çözümlemesini nesnelce yapmış olsun.

Bu koşulla, nesnellik yan tutmanın -değer yargısının sağlam bir temele dayanmasını sağladığı gibi, yan tutmak da nesnellığe aykırı düşmez. Çünkü her eleştiri, her yargı bir yan tutmayla sonuçlanır.



Rifat Ilgaz ile birlikte



İŞÇİLERİN EDEBİYAT EGİTİMİ

Asım Bezirci

Sosyalist yazarın halkla bütünleşmesi, eserinin emekçi kitlelere ulaşması ve özümlemlenip değerlendirilmesi sorununda birbirine bağlı üç yan var: Yazar-halk-toplum. Bunlardan birincisine birkaç yazımda değinmişim. Şimdi de ikincisi ile üçüncüsü üzerinde biraz durmayı deneyeceğim.

Tutalım ki, yazar halkla bütünleşme: İçin üstüne düşen her şeyi hakkıyla yapmış olsun. Öyleyken, eseri kitlelere ulaşmayabilir, beklediği karşılıklı iletişim, etkileşim sağlanmayabilir.

"Niçin?" diyeceksiniz. Sanıyorum ki öncelikle şunun için: Ya eser okunmamıştır ya da okunmuş fakat anlaşılmamıştır. Eserin okunmaması genellikle şu nedenlerden gelir: İşçinin okuyup yazma bilmemesinden, eseri alacak parası yahut okuyacak vakti olmamasından, okumanın bilincine varmamasından. Eserin okunduğu halde anlaşılmaması ise şundan gelir: Okurun eseri kavraması. Eleştirmesi, tadına varması için gerekli temel ya da yardımcı bilgileri edinmemesinden.

Bütün bu ve benzeri nedenlerin altında "eğitim/iletişim eksikliği" yatmaktadır.

Kuşkusuz, eksikliğin en büyük sorumlusu devlettir. Eğer devlet halkın okuyup yazma öğrenmesi, kültür eğitimi görmesi, sanat eserleriyle tanışması yolunda gereğince çaba gösterseydi, böyle bir eksiklik söz konusu olamazdı. Fakat biliyoruz ki, devlete egemen olan sınıflar ya da çıkar çevreleri halkın aydınlanmasını, daha doğrusu, olumluca ve yeterince aydınlanmasını istemezler. Toplumsal gerçekliği öğrenmiş, bilinçlenmiş kitleleri

diledikleri gibi güdemeyeceklerinden, sömürüyü eskisi gibi sürdüremeyeceklerinden korkarlar. Bu korkuyla halkı ya bazı konularda tümtüyle bilgisiz bırakırlar ya da yanıltıcı, oyalayıcı, saptırıcı bilgilerle donatırlar. Elleriindeki okulları, eğitim/öğretim kuruluşlarını, sözlü/yazılı yayın ve iletişim araçlarını bunagöre kullanmaya çalışırlar.

Emekçi halkı kapitalist devlet kuruluşla., istediğimiz gibi eğitmeyeceğine göre, bu iş şimdilik ilerici, özgürlükçü, devrimci kuruluşlara düşmektedir. Sözgelimi bu nitelikteki partiler, sendikalar ile öğretmen, gençlik, kadın ve sanatçı/yazar dernekleri, odalar işçilerin eğitilmesinde görev alabilirler. Sanat/edebiyat ürünlerinin kitlelere iletilmesine ve tanıtılmasına, değerlendirilmesine, yorumlanmasına yardım edebilirler. Hatta işçilerin de sanal eylemlerine katılmasına, yaratıcı yeteneklerin ortaya çıkarılıp yetiştirilmesine yol açabilirler. Bunları bir plan ve programa bağlayarak aralarında işbölümü yapabilirler.

Nitekim DİSK'e bağlı bazı sendikaların bu doğrultuda olumlu adımlar attıklarını sevinçle duyuyoruz. Sözgelimi, DİSK Yayınevi 1977'de DİSK Eğitim Notlarını çıkardı. Ardından Konuk Yayınları Maden-İş Sendikası Eğitim Dairesi 'nin hazırladığı Sendikalı İşçinin Ders Notlarını kitaplaştırdı.

Her iki yayını da alıp gözden geçirdim. İkisini de işçiler için çok yararlı buldum. Fakat yayınlarda sanat/edebiyat konusuna hiç yer verilmeyişi dikkatimi çekti. Sorup araştırdım, şimdiye değin devrimci hiçbir sendikamız sanat/edebiyat eğitimiyle ilgilenmediğini -üzülüp şaşarak- öğrendim! Sendika yöneticisi kardeşler bağışlasınlar beni, söylemeden edemeyeceğim:

Büyük bir ihmal saydım bunu, bağışlanmaz bir eksiklik. Konuşup sormak isterdim onlara:

- İşçilerin kafalarını ekonomik, ideolojik, politik, sosyolojik ve teknik bilgilerle doldurmak gerekli de ruhlarını estetik duyuşlarla, incelmış beğenilerle, değişik imgelerle, güzel yaratışlarla bezemek gereksiz mi? Başka deyişle, "bilinç mühendisliği" yararlı da "ruh mimarlığı" yararlı mı?

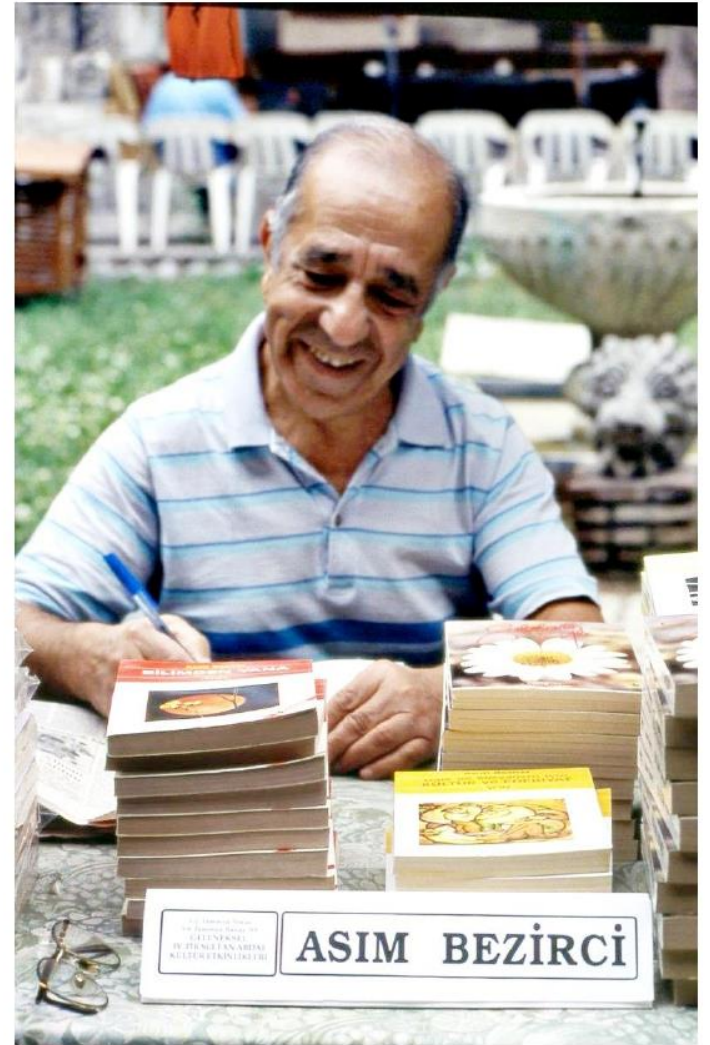
Bir düşüncenin, dünya görüşünün sanatla birleşmesi, estetik bir biçimle dile getirilmesi ona hem güzellik ve zenginlik, hem de yaygınlık ve yaşarlık kazandırır. Örneğin, Yunus Emre olmasaydı, "tasavvuf" inancı halk arasında böyle dal budak salar, çağdan çağa akar mıydı? Yunus Emre'nin Anadolu'da dokuz- yerde birden mezarının bulunması, halkın şiirlerini gönlünde ve dilinde yedi yüzyıldır saygıyla, sevgiyle saklaması boşuna mıdır?

Elbette, bilimsel düşüncenin sanatla, sağlam bilginin estetikle kaynaşması -tasavvuf gibi mistik ve çürük bir felsefeye oranla- çok daha önemli yararlar sağlar. Örneğin -bundan önceki yazımda ayrıntılarıyla açıkladığım üzere- dünyayı tanıyıp değiştirme, insanları anlayıp birleştirme, kişiliğimizi zenginleştirme, düşüncemizi, duyarlığımızı, hayal gücümüzü geliştirme,

yaşama sevinci, yarın umudu, direnme bilinci, dayanışma eğilimi kazanma ve şemacılıktan, dogmacılıktan, sekterlikten kurtulma yolunda edebiyat vazgeçilmez yardımlarda bulunur bize. Kuşkusuz, bu yardımların sağladığı kazanç, göreceğimiz sanat/edebiyat eğitimiyle artar.

Onun için, Marx: şöyle der:

"Güzellikten tat almanın dolaysız oluşu ve aynı zamanda eğitim gerektiriyi çelişiyor gibi göntür. Ama insan ancak eğitim yoluyla insan olur ve gerçek yaradılışını bulur." "Eğer sanattan zevk almak istersen, sanat kültürüne sahip bir insan olman gerekir.



SİVAS

02 TEMMUZ 1993

ATEŞTE SEMAH DÖNENLER

